

УДК 351. 851:371

Ю.О. Костюніна

Національний лісотехнічний університет України, Львів, Україна

ORCID: 0009-0003-2291-3126

ВИКЛИКИ ДЛЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ВІДНОВЛЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ЛІСОТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ)

Thesis explores the role of local resilience, innovative initiatives, and technological progress in rebuilding Ukraine's education system in the wake of war. Civil society organizations and educators are creating alternative learning environments and flexible programs adapted to the realities of the conflict. Technology supports coordination between government agencies, optimizing resource allocation and ensuring continuity of learning. Combining local and international efforts helps overcome challenges and shape a sustainable future for Ukrainian education.

Keywords: coordination, education system, wake of war, governance, institutional support for recovery.

Триваючий конфлікт в Україні створив безліч викликів для відновлення галузевої освіти, зокрема в контексті інституційної підтримки та координації управління. Оскільки різні регіони стикаються з унікальними наслідками війни, відсутність єдиної структури управління стає значною перешкодою для ефективної координації. Однак у протилежних точках зору потенціал міжнародної підтримки, місцева стійкість і технологічні інновації свідчать про те, що все ще можуть бути шляхи просування вперед, незважаючи на величезні перешкоди..

Відсутність єдиної структури управління суттєво ускладнює ефективну координацію між органами управління освітою в Україні. Кожен регіон працює відповідно до своєї освітньої політики та підходів до управління, що призводить до фрагментованої системи, яка може бути недостатньо оснащена для реагування на нагальні потреби студентів і викладачів, які постраждали від війни [2]. Наприклад, у той час як деякі регіони можуть надавати першочергову увагу негайній безпеці та притулку для учнів, інші можуть зосередитися на розробці навчальної програми без чіткого розуміння поточних умов безпеки. Ця варіація створює мозаїку освітніх реакцій, які можуть залишити учнів із менш ресурсних територій уразливими та недостатньо обслуговуваними. Крім того, неузгоджена комунікація між регіональними органами влади може посилити ці розбіжності. Коли інформація погано поширюється між органами управління, можуть виникнути критичні прогалини в підтримці, що призведе до затримок у реалізації освітніх програм [3].

Наприклад, якщо один регіон успішно забезпечує фінансування освітніх ресурсів, але не в змозі повідомити про це досягнення іншим, це може призвести до марних зусиль або дублювання ініціатив, які не задовольняють найбільш нагальні потреби в інших областях. Крім того, відсутність централізованого органу влади може призвести до дублювання зусиль або суперечливих ініціатив, коли кілька агенцій можуть намагатися вирішити ту саму проблему без співпраці чи спільних цілей. Це не тільки витрачає цінні ресурси, але й заплутує викладачів і студентів, які потребують чітких вказівок у такі неспокійні часи [5]. Зрештою, роз'єднаний характер структур управління створює середовище, в якому відновлення галузевої освіти пов'язане з неефективністю та несправедливістю, що серйозно підриває освітній ландшафт в Україні.

Розподіл ресурсів є ще одним серйозним викликом у відновленні освіти в Україні в умовах конфлікту, що триває. Обмежені фінансові ресурси суттєво обмежують можливості органів управління реалізовувати комплексні освітні програми, необхідні для відновлення зруйнованої війною освітньої інфраструктури. Багато регіонів, особливо ті, які сильно постраждали від бойових дій, стикаються з серйозними бюджетними обмеженнями, які обмежують їхні можливості наймати вчителів, надавати навчальні матеріали чи утримувати шкільні приміщення. Ця фінансова напруга призводить до диспропорцій у регіональному фінансуванні, що ще більше посилює нерівність у освітніх можливостях для студентів у різних областях. Наприклад, студенти в регіонах, які мають доступ до більших фінансових ресурсів, можуть отримати вигоду від розширених освітніх програм, тоді як студенти в регіонах з меншим фінансуванням важко отримати базове навчання [6]. Отже, ця нерівність ставить під загрозу принцип рівного доступу до освіти, фундаментальне право, закріплене в міжнародному праві. Крім того, труднощі з визначенням пріоритетів розподілу ресурсів на основі нагальних потреб можуть значно затримати зусилля з відновлення.

Під час кризи важливо оцінити, які сфери потребують негайної уваги, але без узгоджених стратегій і чіткої комунікації між органами управління життєво важливі ресурси можуть бути розподілені неефективно. Такий неправильний розподіл може призвести до тривалих перебоїв у навчанні, залишаючи студентів без освітньої підтримки, якої вони вкрай потребують. Як наслідок, проблеми, пов'язані з розподілом ресурсів, не лише перешкоджають відновленню галузевої освіти, але й увічнюють цикли несприятливого становища серед постраждалих громад.

Конфлікт, що триває в Україні, створює середовище, де оперативна стабільність і планування серйозно порушені, що створює ще одну проблему для ефективних зусиль з відновлення освіти. Активна війна може перешкодити органам управління отримати доступ до постраждалих територій для оцінки, ускладнюючи оцінку масштабу шкоди та нагальних потреб шкіл і учнів. У регіонах, де тривають інтенсивні бойові дії, освітні органи можуть бути не в змозі залучити персонал для проведення оцінювання, залишаючи їм приймати рішення на основі неповної інформації [6]. Цей брак даних може призвести до помилкових зусиль, які не відповідають реальним обставинам. Крім того, часті зміни умов безпеки вносять певний рівень невизначеності, що ускладнює реалізацію освітніх програм. У міру розвитку ситуації органи управління повинні постійно переглядати свої стратегії, що може призвести до нестабільності та непослідовності в навчанні. Викладачі та учні однаково залишаються в підвішеному стані, не маючи можливості розраховувати на стабільне освітнє середовище. Крім того, переміщення викладачів і студентів ще більше ускладнює спроби створити стабільне освітнє середовище. Оскільки багато людей тікають із зон конфлікту, втрата досвідчених учителів і розпорошеність студентів створюють вакуум у безперервності освіти. Цей збій не лише впливає на безпосереднє надання освіти, але й загрожує довгостроковому розвитку цілісної освітньої структури, необхідної для відновлення та стійкості після конфлікту. Таким чином, війна, яка триває, створює значні перешкоди для стабільності функціонування, що робить відновлення галузевої освіти складним викликом.

Незважаючи на проблеми, пов'язані з відсутністю єдиного управління, міжнародна підтримка має потенціал для пом'якшення цих проблем управління та сприяння більш скоординованій реакції на освітню кризу в Україні. Міжнародні організації володіють цінним досвідом у сфері координації та найкращих практик управління, які можуть бути корисними для сприяння співпраці між різноманітними регіональними органами влади. Наприклад, такі організації, як ЮНІСЕФ і ЮНЕСКО,

створили основи для відновлення освіти в районах, постраждалих від конфлікту, пропонуючи вказівки щодо того, як створити злагоджені структури управління, які можуть ефективно задовольняти потреби студентів і викладачів [6]. Крім того, донорське фінансування може відігравати ключову роль у стандартизації освітньої політики в регіонах, гарантуючи, що всі студенти мають доступ до базового рівня освіти незалежно від їхнього географічного розташування. Ця підтримка може допомогти подолати прогалини, створені непослідовною регіональною політикою, сприяючи більш справедливому освітньому ландшафту.

Крім того, партнерство з неурядовими організаціями (НУО) може покращити комунікацію та обмін ресурсами між органами управління. НУО часто мають налагоджені стосунки з місцевими громадами та можуть сприяти діалогу між освітніми органами для створення єдиного підходу до відновлення освіти. Використовуючи сильні сторони міжнародної підтримки, Україна може подолати виклики, пов'язані з фрагментованими структурами управління, і працювати над більш згуртованим відновленням освіти [1].

Перед обличчям негараздів місцева стійкість і здатність до адаптації можуть значно посилити зусилля з відновлення освіти в Україні. Місцеві громади часто розробляють інноваційні рішення для вирішення освітніх проблем, що виникають в умовах війни. Наприклад, громадські ініціативи можуть створити альтернативне освітнє середовище, яке надає можливості для навчання навіть за відсутності офіційних шкільних структур. Педагоги та органи управління можуть співпрацювати для створення гнучких навчальних програм, які адаптуються до реалій конфлікту, створюючи більш чутливу освітню структуру, яка відповідає потребам учнів, що розвиваються. Такий спільний підхід сприяє розвитку почуття власності серед освітян і місцевих зацікавлених сторін, що може призвести до збільшення відданості та інвестицій у процес відновлення. Ініціативи з низового рівня, такі як громадські навчальні центри чи програми репетиторства під керівництвом волонтерів, можуть стати ефективними стратегіями для заповнення прогалин у формальній освіті [2]. Ці місцеві заходи не тільки демонструють стійкість, але й сприяють загальному відновленню освітніх систем, підкреслюючи важливість залучення громади до зусиль з відновлення. Використовуючи місцеві знання та ресурси, освіта може продовжувати процвітати навіть у найскладніших обставинах, зміцнюючи уявлення про те, що місцева стійкість є потужним інструментом у подоланні перешкод, створених війною.

Технологічний прогрес також пропонує нові перспективи для підтримки координації та комунікації між органами управління в постраждалих від війни регіонах України. Онлайн-платформи можуть сприяти кращій комунікації між органами управління, дозволяючи їм обмінюватися інформацією та ефективніше координувати зусилля. Наприклад, інструменти цифрової комунікації можуть допомогти подолати прогалини в поширенні інформації, дозволяючи регіональним органам влади бути в курсі ініціатив і потреб один одного. Така покращена комунікація може призвести до більш стратегічного розподілу ресурсів і спільного вирішення проблем, що зрештою покращить загальне управління відновленням освіти. Крім того, цифрові інструменти можуть оптимізувати процеси розподілу ресурсів і моніторингу, дозволяючи органам управління відстежувати розподіл навчальних матеріалів і коштів у режимі реального часу. Цей рівень нагляду може допомогти забезпечити спрямування ресурсів у сфери, де вони найбільше потребують, мінімізуючи неефективність і максимізуючи вплив. Крім того, віртуальні навчальні платформи можуть забезпечити безперервність навчання навіть в умовах конфлікту, дозволяючи студентам продовжувати навчання незалежно від їх фізичного місцезнаходження. Ця здатність до адаптації сприяє стійкості в освітній системі,

гарантуючи, що навчання залишається доступним, незважаючи на виклики, пов'язані з війною. Використовуючи ці технологічні досягнення, Україна може посилити свою освітню реакцію та ефективніше орієнтуватися в складнощах відновлення.

Проблеми, з якими стикається інституційна підтримка відновлення галузевої освіти в Україні в умовах війни, багатогранні та глибоко вкорінені в реаліях конфлікту. Відсутність єдиної структури управління, проблеми з розподілом ресурсів і зриви, спричинені триваючими війнами, є значними перешкодами для ефективного відновлення освіти. Проте контраргументи, які наголошують на потенціалі міжнародної підтримки, місцевій стійкості та технологічному прогресі, показують, що існують шляхи для подолання цих проблем. Використовуючи ці можливості, Україна може працювати над відновленням своєї освітньої бази, забезпечуючи всім учням доступ до якісної освіти, навіть незважаючи на труднощі. Зрештою, спільний підхід, який об'єднує як місцеві, так і міжнародні зусилля, буде необхідним для подолання складнощів відновлення освіти та створення яскравішого майбутнього для молоді України.

1. Вознюк Л., Доброгорський О. (2022). Особливості освітнього менеджменту в умовах воєнного стану. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти «Публічне управління та адміністрування» № 1 (2) 2022 р. URL.: <https://visnuk.dano.dp.ua/index.php/pma/article/download/36/44>

2. Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів. Наказ МОН від 20.06.2023 року №1/8820-23. URL.: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita>

3. Системи управління освітою під час воєнного стану та перспективи оновлення освіти в повоєнну добу. Всеукраїнська науково-практична конференція. URL.: https://drive.google.com/drive/folders/1HnSPyEIJGLb1NIqxDreDDqZ8sm7_Djci?usp=sharing

4. OCHA, 'Humanitarian needs overview Ukraine 2023', December 2022. URL.: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2023/02/Ukraine-HRP-2023-Humanitarian-Response-Plan-EN-20230214.pdf>

5. Safe school: challenges of the educational system during war. Lilianna Oliynyk. URL.: <https://jurfem.com.ua/en/safe-school-challenges-of-the-educational-system-during-war/>

6. World Bank. Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). February 2024. URL.: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-02/UA%20RDNA3%20report%20EN.pdf>